

JUUBEL. Tantsija **Juta Lehiste** tähistab neljapäeval 75. sünnipäeva.

Kordumatu igas etenduses, ainulaadne igas rollis

Naine Luciano Berio samanimelises balletis (1983, koreograaf Mai Murdmaa).

FOTOD: ESTONIA TEATRI ARHIIV

Kratt Eduard Tubina samanimelises balletis (1966, koreograaf Enn Suve).

Carmen Georges Bizet' ja Rodion Štšedrini samanimelises balletis (1969, koreograaf Enn Suve).

Joanna Eino Tambergi balletis «Joanna tentata» (1971, koos Tiit Härmiga, koreograaf Mai Murdmaa).

Kuradike Andrei Petrovi balletis «Maailma loomine» (1976, Vladimir Vassiljov ja Natalja Kassatkina).

Prostituut Bela Bartoki balletis «Võlumandariin» (1968, koos Janis Garancisega, koreograaf Mai Murdmaa).

HEILI EINASTO
tantsu-uurija

Kiilaspäine Naine mustvalges trikoos vaatamas tagasi oma elule ja kuvanditele (Murdmaa-Berio «Naine»); kavala muigega Kaunitar tippimas esimest korda meel

elisi naudinguid kogeva noormehe kohal (Murdmaa-Prokofjevi «Kadunud poeg»); võrgutav Kuradike ahvatlemas Aadamat paradiisiaias (Vassiljovi-Kassatkina-Petrovi «Maailma loomine»); kokkupuutes mõistatusliku võõraga oma emotsionaalset-sensuaalset olemust avastav Prostituut (Murdmaa-Bartoki «Võlumandariin»), külmetav ja kätemaksumihuline vanamoor Madge tõmbamas nähtamatuid niite noorte elus (Bournonville'i-Løvenskioldi «Sülfiid») – need on rollid, mis tulevad Juta Lehiste nime kuuldes kohe silma ette.

Neljapäeval 75-aastaseks saav Juta Lehiste oli tantsi-

janna, kes ei kartnud olla inetu ega väljakutsuv, kes suutis ka kõige üheplaaniisema rolli muuta nüansirikkaks ja värvikaks. Ta oli tark tantsija, nagu ta hiljem oli arukas pedagoog Tallinna Ülikooli koreograafia osakonnas.

Tark mitte üksnes omandatud kõrghariduse tõttu (ta lõpetas oma tantsijakarjääri ajal Tartu ülikooli inglise filoloogina), vaid ka seetõttu, et oskas oma tantsutehnilisi puudujärke varjata või muuta need isegi vooruseks. Tark, sest oskas igast rollist võtta maksimumi, luua täisverelised karakterid mitte üksnes seal, kus need olid olemas (nagu Murdmaa-Tambergi «Joanna tentata» või eelnimetatud «Naises»), vaid ka seal, kus tegelaskuju on algselt üsna stereotüüpne (nagu Myrtha «Giselle'is», nimitageleane Suve-Tubina «Kratis» või eelnimetatud Madge).

Huvitava ja andeka õppurina jäi Lehiste meelde juba koolipõlvest, kui ta Pärnu balletiringist koreograafiakooli võeti, kusjuures määravaks ei saanud mitte niivõrd füüsilised parameetrid, mis polnud tal klassikalise tantsija jaoks kaugeltki kõige sobivamad, kui võrd juba noorena avaldunud isikupä-

ra ja ainulaadsus. Ning on eesti balletitraditsiooni tugevus, et selline klassikalise tantsijana «lootusetu» materjal (nagu arvas balletikooli väisanud vene balletikorüfee Nikolai Tarasov) sai balletihariduse ning hiljem võimalusi luua rolle, millega ta kirjutas end tantsulukku.

Juta Lehiste oli tantsijanna, kes ei kartnud olla inetu ega väljakutsuv, kes suutis ka kõige üheplaaniisema rolli muuta nüansirikkaks ja värvikaks.

Mai Murdmaa, kelle paljude ballettide esmaesitaja oli Juta Lehiste, on tunnistanud, et neil mõlemal vedas teise olemasoluga. «Minul vedas, et mulle sattus selline tantsija, kellel seetõttu, et tal polnud klassikalisi eeldusi, puudusid ka klassikalised stambid. Temal vedas sellega, et mina teatris olin. Olime temaga ühel lainel ja meil tekis enesestmõistetav hea kontakt. Tema näitlejalik sisseelamise kunst tegi temast Suure Artisti. Juta valdas oma keha ja närvikava, tal oli võrratu situatsioonidesse sisse elamise võime, uskumine nendesse olukordadesse.»

Lehiste ise meenutab koostööst Murdmaaga, et see ei olnud sageli kerge, sest «Mai lähtus väga kuvandist, mis tal silme ees oli, ning minul tantsijana ei olnud sugugi lihtne seda kuvandit täita. Võttis hulk aega, kui ma suutsin selle kuvandi enda omaks teha».

Lisaks teatritööle esines Lehiste ka omaaegsetes varietee-programmides – ikka selleks, et avardada oma amplituadi ning proovida midagi uut. Tegid ju seal katsetusi parimad koreograafid alates Murdmaast ning lõpetades Mait Agu ja Kalju Saarekesega.

Lehiste tantsis omaks iga esitatud rolli. Kuigi täisverelised, rikka siseeluga ja teatud põrgupiigaliku joonega osad

sobisid talle juba oma koreograafiliselt terava joone poolest, suutis ta ka lüürilisema laadiga karaktereid (Saarepiiga «Kalevi pojast», haldjad «Uinuvast kaunitaris», nimiosaline «Coppélias») esitada veenvalt ja ainulaadselt, andes võimaluse avastada tuntud tantsuteoseid täiesti uues võtmes.

Veel enam: iga karakter arenes etendusest etendusse nii, et mistahes balletti võis tema esituses vaadata korduvalt, sest alati oli seal avastada midagi uut ja huvitavat. Tantsuloolane Lea Tormis on võrrelnud Lehistet Ita Everiga: mõlemal on «sisemine temperament, mis ei karda piiril olekut, isegi hädahoitu mõnikord publikut šokeerida. Aga üle kunstipiiri ei lähe».

Juta Lehistest ilmus juubeliks raamat

Eesti Teatriliit andis välja raamatu «Juta Lehiste», mis annab ülevaate selle isikupärase, avara amplituadi ja kujunemisest, kõnekamate rollidest teatrilaval, tööst varietees ja pedagoogilisest tegevusest.

Lehistest räägivad ja tema fenomeni avavad Ülo Villimaa, Mai Murd-

maa, Enn Suve ja teised kolleegid ja kaasteelised, tantsija lavateest kirjutab teatriteadlane Lea Tormis. Raamatu autorid on Jutta Lehiste ja Regina Herodes. Teos sisaldab hulgalt fotomaterjali ja sellele on lisatud DVD, millel on jäädvustatud erilised hetked tantsija lavateest. PM

